

AKADEMIA MUZYCZNA IM. I.J. PADEREWSKIEGO W POZNANIU
WYDZIAŁ INSTRUMENTALNY

Moduł/Przedmiot:	Historia muzyki powszechnej			Kod modułu:	K1 HMP
Koordinatorka modułu:	Dr Julia Gołębiowska			Punkty ECTS:	6
Status przedmiotu:	Obowiązkowy	Rodzaj zajęć:		Ilość godzin:	75
Wydział:	Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki I Rytmiki	Kierunek:	Wszystkie		
Specjalności:	Wszystkie	Profil studiów:	Ogólnoakademicki		
Forma studiów:	Stacjonarne I stopnia	Język:	polski		
Poziom studiów: licencjackie					
Semestr I:	15K (1 ETCS)	Semestr II:	15K (1 ETCS)	Semestr III:	15K (1 ETCS)
Semestr IV:	15K (1 ETCS)	Semestr V:	15E (2 ETCS)	Semestr VI:	---

Prowadzący zajęcia	<p>Dr Julia Gołębiowska (sem. I) Mgr Maria Majewska (sem. II, V) Dr Mikołaj Rykowski (sem. III, IV)</p>
Cele i założenia modułu	<p>Po zakończeniu kursu historii muzyki powszechnej student posiada usystematyzowaną wiedzę na temat omawianych epok muzycznych i ich uwarunkowań - zarówno społeczno-historycznych jak i estetyczno-filozoficznych. Ponadto zna twórczość i podstawowe fakty z życia kompozytorów.</p> <p>Student potrafi rozróżniać i charakteryzować style, nurty, kierunki i techniki kompozytorskie charakterystyczne w omawianych epokach muzycznych, również w odniesieniu do twórczości kompozytorskiej.</p> <p>Ogólnym założeniem zajęć, realizowanych przez trójkę wykładowców, jest rzecz jasna wykształcenie aparatu pojęciowego, przekazanie określonej wiedzy, ale przede wszystkim – na późniejszym etapie – wykształcenie umiejętności i kompetencji w zakresie interpretacji zjawisk muzycznych. Szczególnie ważne w tym kontekście jest rozwijanie indywidualnych umiejętności humanistycznych, kompetencji w zakresie wartościowania estetycznego i rozwiązywania problemów o charakterze naukowym.</p>

Wymagania wstępne	Student powinien posiadać umiejętności w zakresie ogólnego rozpoznawania form i gatunków muzycznych oraz wiedzieć do jakich epok historycznych przyporządkować twórczość konkretnych kompozytorów. Niezbędna jest także znajomość terminologii muzycznej potrzebnej do właściwego opisu zjawisk muzycznych i podstawowe wiadomości z zakresu kultury europejskiej.
--------------------------	--

TREŚCI PROGRAMOWE MODUŁU (przedmiotu)	Liczba godzin
Semestr I	
Muzyka w życiu starożytnych Greków	1
System muzyczny i historia starożytnej muzyki greckiej	1
Instrumentarium i zabytki muzyczne	1
Geneza i rozwój chorału gregoriańskiego w średniowieczu	2
Forma i układ mszy; pozostałe gatunki chorałowe: tropy, sekwencje, dramat liturgiczny	1
Początki rozwoju wielogłosowości	1
Polifonia Szkoły Notre-Dame	1
Epoka Ars Antiqua	1
Ars Nova we Francji	2
Pieśń średniowieczna	2
Muzyka włoskiego Trecenta	1
Ars Subtilior – schyłkowa epoka średniowiecza	1
Semestr II	
Znaczenie terminu renesans, pojęcie renesansu w historiografii muzycznej, periodyzacja, cechy stylistyczne	1
Muzyka angielska i burgundzka I połowy XV w.(Dunstable i Dufay)	1
Muzyka franko-flamandzka XV i XVI w. (Ockeghem, Obrecht, Josquin, Gombert, Willaert, techniki kompozytorskie)	1
Klasycy polifonii (Palestrina i Lasso)	1
Przemiany stylistyczne na gruncie późnego madrygału renesansowego (Carlo Gesualdo da Venosa, Cipriano de Rore Monteverdi)	1
Periodyzacja, problematyka związana z przełomem renesansowo barokowym.	1
Dramma per musica jako wskrzeszenie antycznej idei dramatu. Działalność i program Cameraty Florenckiej	1
Twórczość Claudia Monteverdiego (opery, madrygały, nieszpory)	1
Przemiany stylu operowego (szkoła wenecka)	1
Szkoła neapolitańska jako operowe status quo (zakres znaczenia terminu, ośrodki, twórcy),	1
Twórczość operowa J.F. Haendla (charakterystyka twórczości, rola afektu jako czynnika konstrukcyjnego)	1
Oratorium (geneza, charakterystyka gatunku, rozwój)	1

Kształtowanie się gatunków muzyki instrumentalnej we wczesnym baroku (Twórczość Frescobaldiego)	1
Forma i faktura instrumentalnej muzyki barokowej (Twórczość Vivaldiego, Corelliego, Bibera, Bacha)	1
Gatunek Pasji (twórczość pasyjna J. S. Bacha)	1
Semestr III	
„Więcej światła?! – klasycyzm muzyczny w epoce Oświecenia - definicja pojęcia klasycyzm muzyczny; - kontekst społeczny („wiek rozumu”); - pojęcia: Empfindsamer Still (przedstawiciele), Sturm und Drang (cechy, przedstawiciele), fugato; - cechy instrumentacji klasycznej (struktura orkiestry klasycznej – wpływ rezygnacji z basso continuo na instrumentację) - ćwiczenia: wysłuchanie utworów z omawianych faz rozwojowych i rozpoznawanie poszczególnych cech.	1
Sonata, czego od mnie chcesz? - o sonacie w twórczości kompozytorów XVIII wieku - definicja pojęcia sonaty: rys historyczny - sonata w klasycyzmie (forma sonatowa – forma binarna i ternarna); - zdefiniuj pojęcie stylu galant; - dojrzała forma sonatowa – przykłady. - ćwiczenie: V symfonia Beethovena – integralność motywiczna dzieła i rozpoznawanie technik kompozytorskich.	1,5
Czy symfonia może zbawić świat? – od sinfonii ku...Odzie do radości - symfonia a sinfonia (rys historyczny, przedstawiciele, ewolucja formy); - szkoła mannheimska (styl, przedstawiciele); - symfonie w twórczości klasyków wiedeńskich. - ćwiczenie: Symfonia 99 Haydna, cz. IV – odnajdywanie technik kompozytorskich (fugato, budowa okresowa i instrumentacja utworu, poszukiwanie efektów zaskoczenia)	2,5
„Komedia skończona” - o reformie teatru operowego Christopha Wilibalda Glucka - opera seria i buffa: rywalizacja dwóch konwencji operowych; - „odwieczny spór” czyli opera włoska czy francuska... - postulaty Glucka i egzemplifikacje muzyczne. - Przykład sceny z „Orfeusza i Eurydyki” – ćwiczenie: odnajdywanie elementów reformy Glucka w oglądanej scenie.	1
„Co z tym barokiem”? – teoria afektów w XVIII wieku - co to jest teoria afektów?; - co to są figury retoryczne? (wymień grupy i podaj przykłady figur w muzyce); - ćwiczenia: przykłady muzyczne i rozpoznawanie figur (np. <i>Agrypina</i> Händla) .	1
„Moją muzykę rozumie cały świat” – między uniwersalizmem a geniuszem twórczości Józefa Haydna. - twórczość Haydna a najważniejsze fakty z życia kompozytora (periodyzacja); - ewolucja idei kameralistyki w kwartetach smyczkowych Haydna (cechy kwartetów z różnych faz rozwojowych twórczości „Papy Haydna”) A jak Amadeusz – charakterystyka twórczości operowej Wolfganga Amadeusza Mozarta - twórczość Mozarta a jego droga zawodowa (periodyzacja – do okresu „wiedeńskiego” i od tegoż, podaj cechy); - najważniejsze osiągnięcia operowe (akcja dramatyczna, tematyka, współczynniki muzyczne dzieła operowego wobec problematyki popisu i pogłębionego wyrazu dramatycznego) - ćwiczenie: scena finałowa II aktu „Wesela Figara”; rozpoznanie roli ansamblu Koncert w epoce klasycyzmu - od formy ritornelowej do koncertu klasycznego;	8

<ul style="list-style-type: none"> - przykłady dojrzałych koncertów w twórczości klasyków; - ćwiczenie: koncert d-moll, KV 466 i rozpoznanie typów relacji solista-orkiestra <p>Muzyka religijna w okresie klasycyzmu (gatunki, przedstawiciele)</p> <ul style="list-style-type: none"> - tradycjonalizm i „nowy duch oświecenia” (pietyści i ortodoksioniści); - przykłady retoryki muzycznej w twórczości religijnej klasyków (ćwiczenia z interpretacji retoryki). 	
Semestr IV	
<p>Romantyzm - ogólna charakterystyka epoki ogólna charakterystyka; estetyka romantyzmu: główne nurty: programowość kontra muzyka absolutna, szkoły narodowe, miniatura muzyczna, dźwięk – wspólny mianownik; korespondencja sztuk.</p>	2
<p>Idiomatyka pieśni romantycznej – Schubert, Schumann, Brahms, Mahler, Chopin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - dlaczego pieśń? - ogólne cechy pieśni; - pieśni Schuberta i Schumanna. - pieśni Chopina - ćwiczenie: przykłady w Dichterliebe Schumanna i rozpoznanie kategorii ironii. 	2
<p>Muzyka programowa – Berlioz, Liszt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - muzyka programowa definicja; - „muzyczne atrybuty programowości” (Motywy przewodnie, instrumenty w funkcji atrybutów programowości, cytaty muzyczne i stylizacje); - programowość według Berlioza i Liszta, Karłowicza - ćwiczenie: symfonia fantastyczna; porównanie zastosowania motywu ukochanej w części I i IV (znaczenie w kontekście programu) 	2
<p>Opera w XIX wieku (Bellini, Donizetti, Verdi i Rossini).</p> <ul style="list-style-type: none"> - cechy twórczości operowej Rossiniego (tradycja włoska, Grand Opera, recitativo secco-acompagnato); - fazy rozwoju opery włoskiej Bellini, Donizetti, Verdi - ćwiczenie: „lekcja śpiewu” z „Cyrulika sewilskiego” Rossiniego i rozpoznanie elementów muzycznych charakteryzujących akcję (koloratura, muzyczny wyraz, etc.) 	2
<p>Miniatura instrumentalna w XIX-wiecznej kulturze muzycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - składniki estetyczne: styl brillant, programowość, symfonizacja faktury, liryka instrumentalna, kolorystyka (styl wyrafinowanej kolorystyki), programowość i kategorie narracyjności; - ćwiczenie: wysłuchanie ballady g-moll Chopina i próba zdefiniowania kategorii narracyjności. 	2
<p>Requiem – Mozart, Berlioz, Verdi, Dvořák, Brahms.</p> <ul style="list-style-type: none"> - nurt cecyliński (Wacław Gieburowski, Józef Surzyński); 	1
Dramat muzyczny Ryszarda Wagnera	1
<p>Wirtuozeria instrumentalna a styl narodowy (Chopin, Zarębski)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ćwiczenie: wysłuchanie kwintetu g-moll Zarębskiego i analiza formy 	1
<p>Koncert w epoce romantyzmu</p> <ul style="list-style-type: none"> - koncert brillant i koncert symfoniczny: przykłady - konteksty społeczne ery wirtuozów. 	1
Szkoły narodowe	1

- tło społeczne i polityczne; - historia kategorii muzyki narodowej; - filozofia Johanna Gottfrieda Herdera a kategoria narodowa w muzyce.	
Semestr V	
Ekspresjonizm i transformacje XIX-wiecznej tonalności	2
Wiedeński Krąg Schoenberga. Idiom dwunastotonowy (nowy porządek tonalny kontra system dur-moll)	1
Symbolizm i impresjonizm we Francji (wobec tradycji muzyki francuskiej)	1
Narodziny i rozwój neoklasycyzmu we Francji. Era Cocteau-Satie i Les Six <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie klasycznych wzorców w muzyce francuskiej sposoby przekształcania tradycji muzycznych 	2
Utwory Strawińskiego z rosyjskiego okresu twórczości <ul style="list-style-type: none"> obecność kategorii muzyki narodowej konteksty polityczne 	1
Bela Bartok i jego twórczość w Europie Środkowej i Stanach Zjednoczonych	1
Charles Ives. Muzyka eksperymentalna i transcendentalizm <ul style="list-style-type: none"> europejska tradycja muzyczna w „Nowym świecie” nowatorstwo i własny styl 	1
Neotonalność i Gebrauchsmusik w Niemczech <ul style="list-style-type: none"> idea muzyki absolutnej i autonomicznej w kręgu niemieckim i jej obecność w twórczości dwudziestowiecznej 	1
Prokofiew, Szostakowicz, Kabalewski i Chaczaturian. Socrealizm od wczesnych lat trzydziestych <ul style="list-style-type: none"> muzyka i totalitaryzm tradycje XIX-wiecznej muzyki rosyjskiej w XX wieku 	1
Serializm totalny w Europie	1
Messiaen, Ligeti i awangarda lat sześćdziesiątych	1
Muzyka konkretna i muzyka elektroniczna	1
Przypadek, improwizacja, forma otwarta i minimalizm	1

	Kod efektu	EFEKTY KSZTAŁCENIA MODUŁU (przedmiotu)	Efekt kształcenia w obszarze kształcenia
Wiedza (W)	K_W01	Posiada wiedzę na temat dziejów historii muzyki w omawianych epokach, w tym w szczególności stylów, technik kompozytorskich i gatunków muzyki instrumentalnej i wokально-instrumentalnej	A1A_W01
	K_W02	Potrafi przedstawić szerokie konteksty kulturowe, społeczno-polityczne i historyczne dla zjawisk muzycznych w omawianych epokach	A1A_W03
	K_W03	Potrafi scharakteryzować twórczość kompozytorską reprezentatywną dla kierunków, nurtów i stylów, obecnych w poszczególnych epokach muzycznych, w perspektywie historycznej i systematycznej	A1A_W04
Umiejętności (U)	K_U01	Rozpoznaje style, techniki kompozytorskie, obsady i formy muzycznej w twórczości muzycznej omawianych epok	A1A-U02
	K_U02	W podstawowym zakresie analizuje i interpretuje dzieła muzyczne reprezentatywne dla poszczególnych okresów w historii muzyki	A1A-U03
	K_U03	W podstawowym zakresie potrafi dokonywać wartościowania estetycznego dzieła muzycznego wedle kryteriów obowiązujących w czasie jego powstania i funkcjonowania.	A1A_U06
Kompetencje społeczne (K)	K_K01	Potrafi gromadzić, analizować i interpretować informacje nabyte podczas zajęć na potrzeby rozwoju własnej ścieżki artystycznej i zawodowej	A1A_K01
	K_K02	Wyraża merytorycznie uzasadnione opinie i refleksje dotyczące zjawisk muzycznych z wykładanego zakresu oraz potrafi prowadzić rzeczową dyskusję problemową.	A1A_K05
c.d.	K_K03	Potrafi rozwiązywać podstawowe problemy o charakterze naukowych pojawiające się w omawianych obszarach	A1A_K03

Metody kształcenia	wykład problemowy
	wykład konwersatoryjny
	wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień
	analiza (studium) przypadków
	prezentacja nagrań CD i DVD

Metody weryfikacji efektów kształcenia	Wymagania końcowe – zaliczenie roku, forma oceny	Nr efektu					
	egzamin standaryzowany	W01	W02	W03	U01	U03	
	kolokwium ustne	W01	W02	W03	U01	U03	
	kolokwium pisemne	W01	W02	W03	U01	U03	
	projekt, prezentacja	W03	U02	K01	K02		

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu	Warunki zaliczenia:					
		Zaliczenie przedmiotu uwarunkowane jest uczęszczaniem na zajęcia (kontrola obecności), osiągnięciem wszystkich założonych efektów kształcenia (w minimalnym akceptowalnym stopniu – w wysokości powyżej 50%).				
	Warunki egzaminu:					
		Warunkiem przystąpienia do egzaminu lub kolokwium jest uzyskanie zaliczenia z przedmiotu. Warunkiem zdania egzaminu lub kolokwium jest uzyskanie minimum 11 punktów. Ocena wyrażana jest w skali od 1 do 25 pkt. obowiązującej w AM w Poznaniu.				
	Inne:					
	Semestr I:	Semestr II:	Semestr III:	Semestr IV:	Semestr V:	Semestr VI:
Kolokwium	Kolokwium	Kolokwium	Kolokwium	Egzamin		

NAKLAD PRACY STUDENTA – ILOŚĆ PUNKTÓW ECTS

	Ilość godzin:	Punkty ECTS:
Godziny realizowane przy	Zajęcia dydaktyczne:	
	75	2,5

bezpośrednim udziale nauczyciela akademickiego	Konsultacje	5	0,16
	Suma:	80	2,66 (44,44%)
Ilość godzin samodzielnej pracy studenta w czasie trwania przedmiotu	Przygotowywanie się do zajęć	5	0,16
	Przygotowywanie się do ostatecznego zaliczenia/zdania egzaminu	75	2,5
	Ilość godzin egzaminu	10	0,33
	Przygotowywanie się do prezentacji w czasie trwania semestru	10	0,33
	Suma:	100	3,33
	Inne		
	Sumaryczny nakład pracy:	180	6

Literatura podstawowa

M. Ulrich, „Atlas muzyki” t. 1, t. II
E. Fubini, „Historia estetyki muzycznej”

Starożytność:

M. West „Muzyka starożytnej Grecji”
J. G. Landels „Muzyka starożytnej Grecji i Rzymu”
D. Szlagowska „Kultura muzyczna Antyku”
K. Sachs „Muzyka w świecie starożytnym”

Średniowiecze:

J. Harper „Formy i układ liturgii zachodniej od X do XVIII wieku”
E. Hinz, „Chorał gregoriański”
R. Hoppin (ed.), Anthology of Medieval Music, New York 1978
R. Hoppin, Medieval Music, New York 1978
Z. Dobrzańska-Fabiańska „Polifonia średniowiecza”

Renesans:

Atlas A. W., Anthology of Renaissance Music, Nowy Jork 1998.
Atlas A. W., Renaissance Music, Nowy Jork 1998.
Feicht H., Polifonia renesansu, Kraków 1976.
Reese G., Music in the Renaissance, Nowy Jork 1954.
Taruskin R., The Oxford history of western music, t. 1, Nowy Jork 2005.

Barok:

Bukofzer M., Muzyka w epoce baroku. Warszawa 1970.
Obniska E., Claudio Monteverdi. Życie i twórczość, Gdańsk 1993.
Szweykowski Z. Historia muzyki w XVII wieku. Muzyka we Włoszech. III Madrygał wielogłosowy (współautorzy: Anna Szweykowska, Aleksandra Patalas, Zofia Fabiańska, Piotr Wilk), Kraków 2001.
Szweykowski Z., Historia muzyki w XVII wieku. Muzyka we Włoszech. I Pierwsze zmiany (współautorzy: Anna Szweykowska, Aleksandra Patalas) Kraków 2000.
Szweykowski Z., Historia muzyki w XVII wieku. Muzyka we Włoszech. II Technika polichoralna (współ-autorzy: Anna Szweykowska, Aleksandra Patalas) Kraków 2000.
Szweykowski Z., Historia muzyki w XVII wieku. Muzyka we Włoszech. V Damma per musica I (współautorzy: Anna Szweykowska, Aleksandra Patalas, Zofia Fabiańska) Kraków 2007.
Szweykowski Z., Między sztuką a ekspresją. 1 Florencja (współautor: Anna Szweykowska) Kraków 1992.
Szweykowski Z., Między sztuką a ekspresją. 2 Rzym (współautor: Anna Szweykowska) Kraków 1994.

Klasycyzm:

Charles Rosen, The Classical Style: Haydn, Mozart, Beethoven, New York 1971

“Styl klasyczny. Haydn. Mozart. Beethoven”, przekład Rafał Augustyn, PWM 2014
Danuta Gwizdalanka, Historia muzyki 2, Kraków 2006
Encyklopedia Muzyczna PWM, część biograficzna, red. E. Dziębowska, Kraków 1979-2004
The New Oxford History of Music, London 1954-1968
Die Musik in Geschichte und Gegenwart, red. F. Blume, od 1954, Kassel, Bazylea
Beethoven. Studia i interpretacje, Kraków 2000

Blume Friedrich (red.). (1949-1956). Encyklopedia: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Kassel: Bärenreiter.
Chomiński, Józef (1990). Historia muzyki, t. 2, Kraków: PWM.
Einstein Alfred, Muzyka w epoce romantyzmu, Kraków 1983.
Golianek Ryszard Daniel, Muzyka programowa XIX wieku. Idea i interpretacja, Poznań 1998.
Jarociński Stefan, Ideologie romantyczne, Kraków 1979.
Lissa Zofia, Romantyzm w muzyce: definicja, kryteria, periodyzacja. (W:), Szkice z estetyki muzycznej, Kraków 1965.
Michels, U. (2003). Atlas muzyki, t. 2. Warszawa.
Poniatowska Irena, Muzyka fortepianowa i pianistyka w wieku XIX, Warszawa 1991
Pociej Bohdan, Mahler. Idea, dźwięk, forma, Kraków 1992
Sadie, Stanley (red.). (2001). The New Grove Dictionary of Music and Musicians. London: Macmillan Publishers. New York: Grove's Dictionaries. (dostępna także wersja on-line)
Samson, J. (red.). (2001). The Cambridge History of Nineteenth-Century Music. Cambridge: Cambridge University Press.
Tomaszewski Mieczysław, Studia nad pieśnią romantyczną, Kraków 1997
Polony Leszek, Poetyka muzyczna Mieczysława Karłowicza, (rozd. I), Kraków 1986
Henryk Wieniawski. Composer and virtuoso in the musical culture of the XIX and XX centuries, red. Jan Stęszewski, Poznań 2001.
Dahlhaus Carl (1988). Idea muzyki absolutnej i inne studia. Kraków: PWM.
Fubini Enrico (1997). Historia estetyki muzycznej. Kraków: Musica Iagellonica.
Pociej Bohdan (2006). Z perspektywy muzyki. Wybór szkiców. Warszawa: Biblioteka „Więzi”.
Irena Poniatowska, Muzyka fortepianowa i pianistyka XIX wieku, Warszawa 1991.
Tomaszewski Mieczysław (2005). Chopin – człowiek, dzieło rezonans. Polskie Wydawnictwo Muzyczne.

XX wiek:

Antokoletz E., Muzyka XX wieku, Poznań, 2009.
Ross A., Reszta jest hałasem, PIW, 2011.
Jarzębska A., Spór o piękno muzyki. Wprowadzenie do kultury muzycznej XX wieku, Wrocław 2004.
Eksteins M., Święto wiosny. Wielka wojna i narodziny nowego wieku, tłum. Krystyna Rabińska, Warszawa 1996.
Literatura na świecie, nr 01-02/1996 (numer poświęcony twórczości Cage'a)

Literatura uzupełniająca

P. Orawski, „Lekcje muzyki. Część 1: Średniowiecze i renesans”
A. Lam (przeł. i opr.), „Minnesang. Niemiecka średniowieczna pieśń miłosna”
B. Pocij, artykuły o organum, motecie, balladzie i madrygale publikowane w Ruchu Muzycznym (udostępnione na portalu meakultura.pl)
J. Morawski „Teoria muzyki w średniowieczu”
Einstein A., The Italian Madrigal, Nowy Jork 1949.
Elders W., Composers of the low countries, przeł. G. Dixon, Clarendon Press, Oxford 1991.
Elders W., Symbolic Scores : Studies in the Music of the Renaissance, Leiden 1994.
Smither H., History of Oratorio, Chapel Hill 1987.
Hutchings A., The Baroque Concerto, Londyn 1961

Biblioteki wirtualne i zasoby on-line

MOŻLIWOŚCI KARIERY ZAWODOWEJ

Student jest przygotowany do podjęcia studiów II stopnia na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki i Rytmiki w Akademii Muzycznej. W sposób kompetentny potrafi definiować style i praktyki kompozytorskie oraz przyporządkowywać im adekwatną estetykę wykonawczą. W sposób świadomy może wykorzystywać zdobytą wiedzę teoretyczną do własnych poszukiwań naukowych artystycznych i kształtowania swojej przyszłej drogi zawodowej.